

**ZARASŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS
ADMINISTRACIJOS
Statybos ir urbanistikos skyrius**

**2022 METŲ VEIKLOS ATASKAITA
KULTŪROS PAVELDO
SRITYJE**

Vyriausioji
specialistė
Valentina
Biveinienė
2022 m.

Nekilnojamojo kultūros paveldo apžvalga Zarasų rajono savivaldybės teritorijoje

Lietuvoje kultūros paveldas apibrėžiamas kaip karta iš kartos paveldimos, perimamos, sukurtos ir perduodamos kultūros vertybės, svarbios etniniu, istoriniu, estetiniu ar moksliniu požiūriu¹. Strateginiuose dokumentuose įvardinamas Lietuvos Respublikos įsipareigojimas rūpintis lietuvių ir kitų tradicinių Lietuvos Respublikos etninių grupių etninio tapatumo, materialiojo ir nematerialiojo kultūros paveldo išsaugojimu².

Zarasų rajono savivaldybės teritorija pasižymi nekilnojamojo bei kilnojamųjų kultūros paveldo objektų gausa ir įvairove.

Remiantis Kultūros paveldo departamento duomenimis 2022 m.³ Kultūros vertybių registre įrašyti 463 nekilnojamieji kultūros paveldo objektai, iš jų:

	Kultūros paveldo objektų klasifikacija	2022 m.
1.	Kultūros paveldo objektai, turintys paminklo statusą	82
2.	Nekilnojamieji kultūros paveldo objektai, turintys valstybės saugomo objekto statusą	153
3.	Nekilnojamieji kultūros paveldo objektai, įrašyti į registrą (registriniai)	215
4.	Nekilnojamieji kultūros paveldo objektai, turintys savivaldybės saugomo objekto statusą	1

Remiantis Kultūros paveldo departamento duomenimis 2022 m.⁴ Kultūros vertybių registre įrašytos 45 kilnojamiosios kultūros vertybės.

Didžiąją daugumą kilnojamųjų paveldo vertybių sudaro sakraliniai daiktai, laikomi įvairiuose rajono bažnyčiose.

Kultūros paveldo objektams **apsauga yra panaikinta:**

Eil Nr.	Unikalus objekto kodas	Kultūros paveldo pavadinimas	Adresas
1.	940	Suvieko dvaro sodybos fragmentai	Zarasų rajono sav., Suvieko sen., Suvieko k.,
2.	2628	Stogastulpis ir rodyklė į K. Būgos gimtinę	Zarasų rajono sav., Dusetų sen., Pažiegės k.,
3.	21258	II-ojo pas. karo vokiečių karių kapinės	Zarasų rajono sav., Salako sen., Pagrandų k.,
4.	2644	Ornamentuotas kryžius su Nukryžiuotojo ir Rūpintojėlio skulptūromis	Zarasų rajono sav., Degučių sen., Baibių k.,
5.	2639	Ornamentuotas kryžius su Nukryžiuotojo skulptūra	Zarasų rajono sav., Degučių sen., Drobu k.,

¹ L7. Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas, suvestinė redakcija 2019-08-01 – 2019-12-31, 2 str. 13 p., prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.15165/asr>

² Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. gegužės 28 d. nutarimu Nr. IX-907 patvirtinta Nacionalinio saugumo strategija, galiojanti suvestinė redakcija nuo 2017-01-26, 18.14.6 p., prieiga per internetą: <https://www.etar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2627131DA3D2/asr>

³ <https://kvr.kpd.lt/#/>

⁴ <https://kvr.kpd.lt/#/>

6.	15763	Stogastulpis su ornamentuotu kryželiu ir Nukryžiuotojo skulptūra	Zarasų rajono sav., Degučių sen., Cholopovkos k.,
7.	11372	Kapinės	Zarasų rajono sav., Zarasų sen., Avilių k.,
8.	16932	Pastatas	Zarasų rajono sav., Degučių sen., Murliškių k.,
9.	16934	Pakabinamas tiltas	Zarasų rajono sav., Zarasų sen., Mineikiškių k.

Nekilnojamojo paveldo vertybes sudaro šios objektų grupės: dvarų sodybos, maldos namai, senovės gyvenvietės, kapinės – pilkapiai, kalnai – piliakalniai, kiti sakraliniai objektai, kiti pastatai – objektai.

Taigi, Zarasų rajono savivaldybėje dominuoja sakralinis paveldas, kuris, sudėjus maldos namus, koplyčias – koplytstulpius bei kitus sakralinius objektus. Sakralinis kultūrinis paveldas išsiskiria medinio sakralinio gausa, kuris sudaro daugiau nei pusę visų sakralinių kultūros paveldo objektų – tai jau minėtos koplyčios, koplytstulpiai bei medinės bažnyčios.

Didžioji dalis sakralinio paveldo objektų yra laisvai prieinami lankytojams, nes koplyčios, koplytėlės ir koplytstulpiai stovi atvirose erdvėse. Maldos namai taip pat yra atviri visuomenei, tačiau jų lankymas yra ribotas, ypač kaimuose esančių maldos namų, kurie dažniausiai būna atrakinti tik mišių metu savaitgaliais. Tačiau daug kultūros paveldo objektų priklauso privatiems asmenims, todėl juos apžiūrėti lankytojams yra sudėtinga. Norint apžiūrėti privačioje teritorijoje esantį objektą, reikalinga iš anksto susiderinti su valdytoju – vadovaujantis LR Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo Nr. IX–2452, penktojo skirsnio, 25 straipsniu⁵.

Nekilnojamojo ir kilnojamojo kultūros paveldo objektų vertingųjų savybių tikslinimas, teisinės apsaugos suteikimas (panaikinimas) ir teritorijos ribų nustatymas

2022 metais Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos patikslino kultūros paveldo objektų teritorijų ribas ir/ar vertingąsias savybes Zarasų rajone.

2022 m. balandžio 13 d. Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos ketvirtosios nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos nuotoliniame posėdyje nutarta patikslinti Gugių piliakalnio (u. k. 27115) vertingosios savybės, teritorijos ribos ir apibrėžti vizualinės apsaugos ir apsaugos nuo fizinio poveikio pozonai, patikslintos Pakalniškių piliakalnio su gyvenvieta (u. k. 24111) ir Vosgėlių piliakalnio su gyvenvieta (u.k. 24106) vertingosios savybės, teritorijų ribos ir apibrėžti vizualinės apsaugos pozonai.

2022 m. balandžio 13 d. Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos ketvirtosios nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos nuotoliniame posėdyje nutarta patikslinti Gutaučių piliakalnio su gyvenvieta (u. k. 24089), Verslavos piliakalnio su gyvenvieta (u. k. 24091), Zokorių piliakalnio (u. k. 16485), Šiukščių piliakalnio, vad. Moliakalniu (u. k. 27114), Ivoniškių piliakalnio (u. k. 27112), Verslavos, Žvilbučių pilkapyno (u. k. 16484), Skineikių piliakalnio (u. k. 5724), Marciūniškių piliakalnio, vad. Palatviškio sala (u. k. 5722), Pakalniškių piliakalnio su gyvenvieta (u. k. 24111), Vosgėlių piliakalnio su gyvenvieta (u. k. 24106), vertingąsias

⁵ Lietuvos Respublikos nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymo pakeitimo įstatymas 2004 m. rugsėjo 28 d. Nr. IX-2452

savybes, nustatyti svarbų memorialinį ir tipišką dailės vertingųjų savybių pobūdį, regioninį reikšmingumo lygmenį bei apibrėžti teritoriją ir apsaugos zoną.

2022 m. gegužės 30 d. Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos antrosios nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos nuotoliniame posėdyje nutarta Kuklių kaimo antrųjų senųjų kapinių (21200), Baraukos kaimo senųjų kapinių (21256) vertingąsias savybes, jų pobūdį ir reikšmingumo lygmenį ir kultūros vertybės teritorijos ribas, kurios plotas padidėja, fizinis apsaugos pozonis patenka į suformuotą žemės sklypą.

Nekilnojamojo kultūros paveldo stebėsenos 2022 m. Zarasų rajono savivaldybėje apibendrinimas ir prognozavimas

Nekilnojamojo kultūros paveldo objektų stebėseną atliekama siekiant nustatyti kultūros paveldo objektų ir vietovių periodinį būklės ir jos kitimo stebėjimą, fiksavimą, vertingąsias savybes naikinančių ar žalojančių bei kitaip būklę įtakančių poveikių vertinimą, apibendrinimą ir prognozavimą.

Nekilnojamojo kultūros paveldo stebėsenos taisyklėse⁶ nustatyta, kad Savivaldybių paveldosaugos padaliniai, vadovaudamiesi Kultūros paveldo objektų ar vietovių apžiūros, būklės fiksavimo ir tyrimo atlikimo užtikrinimo taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. birželio 9 d. įsakymu Nr. ĮV-240 ir Kultūros paveldo objekto būklės tikrinimo taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. gegužės 9 d. įsakymu Nr. ĮV-199, ne rečiau kaip kartą per penkerius metus apžiūri kiekvieną valstybės ir savivaldybės saugomą kultūros paveldo objektą ir fiksuoja jo būklę, kaupia su tuo susijusią informaciją ir teikia ją Departamento teritoriniams padaliniais.

2022 m. Zarasų rajono savivaldybės administracijos Statybos ir urbanistikos skyriaus vyriausiais specialistais atsakingas už paveldosaugą atlikto stebėseną ir surašė stebėsenos aktus 55-iems kultūros paveldo objektams:

Eil. Nr.	Kultūros paveldo objekto pavadinimas	Unikalus kodas Kultūros vertybių registre	Adresas	Statusas
1.	Zarasų m. žydų senosios kapinės	20584	Šaltupės skg. Zarasai	Valstybės saugomas
2.	Giteniškės pilkapynas	5699	Zarasų rajono sav., Salako sen., Giteniškės k.,	Paminklas
3.	Vėdarių kaimo senosios kapinės	21223	Vėdarių k., Antazavės sen., Zarasų r.	Valstybės saugomas
4.	Degučių pašto stoties pastatų kompleksas: Degučių pašto stoties pastatų komplekso pirmas pastatas	23567	Zarasų rajono sav., Degučių sen., Degučių k., Zarasų g. 21	Valstybės saugomas
5.	Degučių pašto stoties pastatų kompleksas: Degučių pašto	23568	Zarasų rajono sav., Degučių sen., Degučių	Valstybės saugomas

⁶ Kultūros paveldo objektų ar vietovių apžiūros, būklės fiksavimo ir tyrimo atlikimo užtikrinimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. birželio 9 d. įsakymu Nr. ĮV-240 ir Kultūros paveldo objekto būklės tikrinimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. gegužės 9 d. įsakymu Nr. ĮV-199, Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. birželio 30 d. įsakymas Nr. ĮV-318 „Dėl Nekilnojamojo kultūros paveldo objektų stebėsenos taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 2005, Nr. 86–3242)

Eil. Nr.	Kultūros paveldo objekto pavadinimas	Unikalus kodas Kultūros vertybių registre	Adresas	Statusas
	stoties pastatų komplekso antras pastatas		k., Zarasų g. 25	
6.	Lietuvos nepriklausomybės dešimtmečio paminklas	2086	Zarasų rajono sav., Degučių sen., Degučių k.,	Registrinis
7.	Subatiškių pilkapynas, vad. Prancūzkapiai	5704	Zarasų rajono sav., Degučių sen., Subatiškių k.,	Paminklas
8.	Šiukščių piliakalnis vad. Moliakalniu	27114	Zarasų rajono sav., Degučių sen., Šiukščių k.,	Valstybės saugomas
9.	Galminių kaimo senosios kapinės	21211	Zarasų rajono sav., Degučių sen., Galminių k.,	Valstybės saugomas
10.	Galminių pilkapynas III	24101	Zarasų rajono sav., Degučių sen., Galminių k.,	Paminklas
11.	Galminių pilkapynas IV	25188	Zarasų rajono sav., Degučių sen., Galminių k.,	Valstybės saugomas
12.	Galminių pilkapynas, vad. Švedkapiais	5703	Zarasų rajono sav., Degučių sen., Galminių k.,	Paminklas
13.	Galminių pilkapynas II, vad. Švedkapiais	16298	Zarasų rajono sav., Degučių sen., Galminių k.,	Paminklas
14.	Galminių piliakalnis	31476	Zarasų rajono sav., Degučių sen., Galminių k.,	Registrinis
15.	Antrojo pasaulinio karo Sovietų Sąjungos karių palaidojimo vieta	11383	Zarasų rajono sav., Turmanto sen., Turmanto mstl., Miško g.	Registrinis
16.	Antrojo pasaulinio karo Sovietų Sąjungos karių palaidojimo vieta	11381	Zarasų rajono sav., Turmanto sen., Rotuliškių k.,	Registrinis
17.	Dulių kaimo senosios kapinės	21208	Zarasų rajono sav., Degučių sen., Dulių k.,	Valstybės saugomas
18.	Antrojo pasaulinio karo Sovietų Sąjungos karių palaidojimo vieta	11368	Zarasų rajono sav., Zarasų miesto sen.,	Registrinis

Eil. Nr.	Kultūros paveldo objekto pavadinimas	Unikalus kodas Kultūros vertybių registre	Adresas	Statusas
			Zarasų m., Dariaus ir Girėno g.	
19.	Skulptūra "Metamorfozė"	2630	Zarasų rajono sav., Zarasų miesto sen., Zarasų m., D. Bukonto g.	Registrinis
20.	Paminklas gydytojui, antropologui Dominikui (Domininkui) Bukontui (Bukantui)	20590	Zarasų rajono sav., Zarasų miesto sen., Zarasų m., Sėlių a.	Registrinis
21.	Sankt Peterburgo-Varšuvos plento atkarpos Kaunas-Daugpilis paminklas	16929	Zarasų rajono sav., Zarasų miesto sen., Zarasų m., Vytauto g.	Registrinis
22.	Zarasų žydų senosios kapinės, vad. Naujosiomis	38290	Zarasų rajono sav., Zarasų miesto sen., Zarasų m., I. Pšilio g.	Registrinis
23.	Arklidės	939	Zarasų rajono sav., Zarasų sen., Imbrado sen., Stelmužės k., Dvaro g. 6A	Valstybės saugomas
24.	Lietuvos nepriklausomybės paminklas	14686	Zarasų rajono sav., Salako sen., Salako mstl., Vilniaus g.	Valstybės saugomas
25.	Tiltiškių kaimo koplytstulpis	14690	Zarasų rajono sav., Salako sen., Tiltiškių k.,	Registrinis
26.	Degučių pilkapis	12113	Zarasų rajono sav., Salako sen., Zarkiškių k.,	Valstybės saugomas
27.	Antalieptės Basųjų karmelitų vienuolyno komplekso vienuolyno pastatas	23638	Zarasų rajono sav., Antalieptės sen., Antalieptės mstl., A. Žilėno g. 2	Valstybės saugomas
28.	Antalieptės Basųjų karmelitų vienuolyno komplekso Šv. Kryžiaus Atradimo bažnyčia	23637	Zarasų rajono sav., Antalieptės sen., Antalieptės mstl., A. Žilėno g. 2	Valstybės saugomas
29.	Ornamentuotas kryžius	2631	Zarasų rajono sav., Zarasų miesto sen., Zarasų m., D. Bukonto g.	Registrinis
30.	Ornamentuotas kryžius	2633	Zarasų rajono sav.,	Registrinis

Eil. Nr.	Kultūros paveldo objekto pavadinimas	Unikalus kodas Kultūros vertybių registre	Adresas	Statusas
			Zarasų miesto sen., Zarasų m. .	
31.	Kryžius su Nukryžiuotojo sk. ir horeljefinėmis figūromis	2634	Zarasų rajono sav., Zarasų miesto sen., Zarasų m. .	Registrinis
32.	Stogastulpis su Rūpintojėlio skulptūra	2635	Zarasų rajono sav., Zarasų miesto sen., Zarasų m. .	Registrinis
33.	Ornamentuotas kryžius	14659	Zarasų rajono sav., Zarasų miesto sen., Zarasų m. .	Registrinis
34.	Namas	10597	Zarasų rajono sav., Zarasų miesto sen., Zarasų m. .	Registrinis
35.	Stogastulpis	2636	Zarasų rajono sav., Zarasų miesto sen., Zarasų m. .	Registrinis
36.	Lietuvos karių ir Sovietų Sąjungos teroro aukų kapai	17066	Zarasų rajono sav., Zarasų miesto sen., Zarasų m. .	Valstybės saugomas
37.	Pirmojo pasaulinio karo Vokietijos ir Rusijos imperijų karių kapai	38686	Zarasų rajono sav., Zarasų miesto sen., Zarasų m. .	Registrinis
38.	Apkartų pilkapynas	16302	Zarasų seniūnija, Gražutės k.	Paminklas
39.	Koplytėlė su Kristaus skulptūra	20358	Zarasų rajono sav., Salako sen., Salako mstl.,	registrinis
40.	Bažnyčia	1778	Zarasų rajono sav., Imbrado sen., Imbrado k.,	registrinis
41.	Šventoriaus tvora su vartais	23641	Zarasų rajono sav., Antazavės sen., Antazavės k.,	Valstybės saugomas
42.	Varpinė	23640	Zarasų rajono sav., Antazavės sen., Antazavės k.,	Valstybės saugomas
43.	Lietuvos kario savanorio, vyr. leitenanto Juozo Andriūno kapas	17270	Zarasų rajono sav., Antazavės sen., Antazavės k.,	Paminklas

Eil. Nr.	Kultūros paveldo objekto pavadinimas	Unikalus kodas Kultūros vertybių registre	Adresas	Statusas
44.	Lietuvos partizanų kapas	25035	Zarasų rajono sav., Antazavės sen., Antazavės k.,	Valstybės saugomas
45.	Daržininkų kaimo senosios kapinės	21224	Zarasų rajono sav., Antazavės sen., Antazavės k.,	Valstybės saugomas
46.	Velikuškių piliakalnio II su gyvenvieta piliakalnis, vad. Sala	16297	Zarasų rajono sav., Antazavės sen., Antazavės k.,	Paminklas
47.	Pakačinės, Dembų piliakalnis	5690	Zarasų rajono sav., Antazavės sen., Pakačinės k.,	Paminklas
48.	Kuklių kaimo antrosios senosios kapinės	21200	Zarasų rajono sav., Antazavės sen., Kuklių k.	Valstybės saugomas
49.	Bažnyčia	23639	Zarasų rajono sav., Antazavės sen., Antazavės k.,	Valstybės saugomas
50.	Altorius su skulptūromis	20345	Zarasų rajono sav., Antazavės sen., Antazavės k.,	Registrinis
51.	Vargonai	16898	Zarasų rajono sav., Antazavės sen., Antazavės k.,	Registrinis
52.	Mukulių dvaro sodybos fragmentų parkas	42899	Zarasų rajono sav., Zarasų sen., Mukulių k., Ažuolo g. 11	Registrinis
53.	Mukulių dvaro sodybos fragmentų svirnas	42897	Zarasų rajono sav., Zarasų sen., Mukulių k., Ažuolo g. 11	Registrinis
54.	Mukulių dvaro sodybos fragmentų ponų namas	42896	Zarasų rajono sav., Zarasų sen., Mukulių k., Ažuolo g. 11	Registrinis
55.	Mukulių dvaro sodybos fragmentų ūkinis pastatas	42898	Zarasų rajono sav., Zarasų sen., Mukulių k., Ažuolo g. 11	Registrinis

Stebėsenos aktai pateikti Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos Panevėžio – Utenos teritoriniam skyriui ir sukelti į Savivaldybės internetinę svetainę www.zarasai.lt.

Vadovaujantis Nekilnojamojo kultūros paveldo inventoriaus duomenų pateikimo, kaupimo, sisteminimo ir saugojimo tvarkos bei šios informacijos viešinimo aprašo, patvirtinto

Kultūros paveldo departamentui prie Kultūros ministerijos direktoriaus 2021 m. kovo 1 d. įsakymu Nr. Į-63 „Dėl Nekilnojamojo kultūros paveldo inventoriaus duomenų pateikimo, kaupimo, sisteminimo ir saugojimo tvarkos bei šios informacijos viešinimo aprašo patvirtinimo“ 13 punktu, atlikta Pirmo pasaulinio karo laikotarpio doto, esančio Sabutoniškės 2, Sabutoniškės k., Turmanto sen., Zarasų sen. ir Pirmo pasaulinio karo vokiečių karių kapo, esančio Jakštiškių k. I, Zarasų sen., inventorizacija. Dokumentai pateikti Kultūros paveldo departamentui prie Kultūros ministerijos dėl minėto kultūros paveldo objekto įtraukimo į Kultūros vertybių registrą.

Vadovaujantis Žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektų rengimo ir įgyvendinimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. spalio 4 d. įsakymu Nr.3D-452/D1-513 „Dėl Žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektų rengimo ir įgyvendinimo taisyklių patvirtinimo“, 62.4 ir 63 punktais, Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 7 punktu, suderinti 17 žemės sklypų kadastro matavimų planai.

Kultūros paveldo objektų ir kitų lankytinų vietų informacinis ženklimas

2022 metais įrengtas informacinis ženklas šalia kultūros paveldo objekto Zarasų sentikių senųjų kapinių, esančių Griezto g. Zarasų mieste (unikalus kodas Kultūros vertybių registre 21530).

Taip pat įrengta nauja atminimo lenta ant D. Bukonto g. 1, Zarasų mieste, su žuvusių pavardėmis nuo enkavėdistų rankų 1941 m. birželio mėn. 23-25 dienomis.

Zarasų rajone yra daug patrauklių lankytinų kultūros paveldo objektų, plėtojama turizmo infrastruktūra, teikiamos turizmo paslaugos, tačiau informacijos stoka dažnai trukdo rajono gyventojams, turistams bei miesto svečiams rasti norimus pamatyti lankytinus objektus. Zarasų rajono savivaldybės taryba 2022 m. rugsėjo 7 d. tarybos sprendimu Nr. T-148 „Dėl Zarasų rajono savivaldybės lankytinų vietų pavadinimų sąrašo patvirtinimo“ patvirtino Zarasų rajono savivaldybės lankytinų vietų pavadinimų sąrašą. Pastaruoju metu pastebimai išaugo turizmo industrija rajone ir mieste, daugėja įdomių ir lankytinų vietų, todėl šis tarybos sprendimas yra teisinis pagrindas maršrutinio orientavimo į lankytinas vietas kelio ženklo Nr. 628 „Krypties rodyklė į lankytiną vietą“ įrengimo procedūroms pradėti. Įrengus informacinius kelio ženklus, pagerės maršrutinio orientavimo į lankytinas vietas sąlygos, o tai turės teigiamos įtakos turizmo plėtrai savivaldybės teritorijoje.

Svarbių įvykių ir vietų įamžinimas

Zarasų rajono savivaldybės administracija siekdama pagerbti 1918-1923 metų Nepriklausomybės kovų Vyties kryžiaus kavalierių ir savanorių atminimą pastatė atminimo lentas Imbrado seniūnijoje, atnaujintos lentos Dusetų mieste, taip įamžinant jų pavardes atminimo lentose.

Taip pat buvo inicijuotas Juozapo Streikaus - Stumbro vardu gatvės, esančios Antazavės kaime, Zarasų r. pavadinimo suteikimas.

2022 m. lapkričio 23 d. minint Lietuvos kariuomenės dieną įvyko paminklo „Laisvės angelas“ atidengimas. Sveikinimo žodžius tarė ir mintimis pasidalino Zarasų rajono savivaldybės vadovai, paminklo autorius Gintaris Juozas Česiūnas, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro Strateginio vystymo ir komunikacijos skyriaus vyresnysis patarėjas Dr. Raimundas Kaminskas.

Paminklas „Laisvės angelas“ tai granito skulptūra – surištas Angelas kardu perkertantis pančius. Angelas – tai Lietuvos simbolis, kuris savyje talpina visų laisvės trokštančių žmonių, kovotojų, partizanų, žuvusių kovose, nukankintų priešų režimų, tremtų į Sibiro lagerius, genocido aukų atmintį.

Supančiotas, surištais sparnais, suveržtas diržais Angelas, tai – Lietuva, praradusi savo nepriklausomybę, represuota šalis. Pančiai – tai pavergėjų simbolis, kurie siekė sunaikinti Lietuvos identitetą, Bet Angelas išsivaduoja iš nelaisvės, išlaisvina sparnus, kalaviju perkerta jį varžančius

pančius, taip simbolizuodamas išsivadavimą iš priespaudos, ir kylą į viršų, į dangų, kur šviesu, kur atsiveria erdvės, kur žvilgsniu aprėpiama begalybė, kur galima laisvai kvėpuoti (1 priedas).

Kultūros paveldo priežiūros darbai Zarasų rajono savivaldybės seniūnijose

2022 m. rugsėjo 12 d. – rugsėjo 22 d. Vokiečių karių kapų globos tautinė sąjunga „Volksbundas“ organizavo darbo stovyklą, kurios metu Vokietijos kariai tvarkė išlikusius Pirmojo pasaulinio karo Vokietijos imperijos karių kapines Šakių kaime, Turmanto sen., Zarasų rajone. Zarasų rajono savivaldybės administracija rūpinosi, kad darbai vyktų sklandžiai ir kariams nieko netrūktų. Po intensyvaus darbo vokiečių kariai kapinėse atrestauravo betoninius antkapius, išvalė pomiškį, įrengė taką. (2 priedas)

Rugsėjo 22 d. Turmanto seniūnijoje, Šakių kaime įvyko iškilmingas Pirmojo pasaulinio karo Vokietijos imperijos karių kapų sutvarkymo užbaigimo minėjimas.

Vokiečių karių kapų globos tautinės sąjungos „Volksbund“ kariai iškilmingai pagerbė Šakių kaime, Zarasų rajone palaidotus vokiečių karius. Iškilmingame minėjime dalyvavo Vokiečių karių kapų priežiūros tautinės sąjungos įgaliotinis Lietuvoje, dimisijos majoras Algimantas Kutanovas, Viešosios įstaigos Kultūros vertybių globos tarnybos direktorius Linas Kvizikevičius ir projektų koordinatorius Gediminas Tiuchta, Vokietijos gynybos atašė Lietuvai pulkininkas leitenantas Konstantinas Bellini, Vokietijos gynybos atašė Lietuvai padėjėjas viršila Andrei Peisler, Vokiečių karių grupės vadovas, seržantas Jens Schulze, Zarasų šaulių 7-osios kuopos „Vytis“ šauliai, Krašto apsaugos savanorių pajėgų Vyčio apygardos 5-osios rinktinės savanoriai, Zarasų rajono savivaldybės mero pavaduotojas Rimantas Jurevičius, mero patarėjas švietimo ir kultūros, socialinės politikos klausimais Vilhelminas Kuzmickas, rajono Savivaldybės administracijos Statybos ir urbanistikos skyrius vyriausioji specialistė Valentina Biveinienė, Zarasų rajono savivaldybės tarybos narė Olga Raugienė, Turmanto seniūnijos seniūnas Stanislovas Stankevičius.

Minėjimo metu prie paminklo pastatyti vainikai ir gėlės, uždegtos žvakės. Padėkos žodžius už nuoširdų bendradarbiavimą ir pagalbą tvarkant kapines tarė Vokiečių karių grupės vadovas, seržantas Jens Schulze, Vokietijos gynybos atašė Lietuvai pulkininkas leitenantas Konstantinas Bellini, Zarasų rajono savivaldybės mero pavaduotojas Rimantas Jurevičius, Vokiečių karių kapų priežiūros tautinės sąjungos įgaliotinis Lietuvoje, dimisijos majoras Algimantas Kutanovas.

Atliktas didelis ir prasmingas darbas pagerbiant žuvusiųjų atminimą. Ši iniciatyva parodė, kaip svarbu puoselėti, saugoti ir perduoti kitoms kartoms patriotiškumą ir meilę savo šaliai ir jos istorijai.

2022 m. rugsėjo mėn. Viešosios įstaigos „Kultūros vertybių globos tarnyba“ specialistai atliko Antrojo pasaulinio karo nacistinės Vokietijos karių kapinių, esančių Kunotų k., Dusetų sen., Zarasų r., teritorijoje archeologinius tyrimus.

Antrojo pasaulinio karo vokiečių karių kapavietė Kunotų kaime (Zarasų r.) yra žinoma ir įtrauktą į saugomų nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą, tačiau nebuvo aiškios kapavietės ribos, kiek karių joje palaidota. 2022 m. pavasarį Viešoji įstaiga „Kultūros vertybių globos tarnyba“, kreipėsi į daugelio Lietuvos rajonų gyventojus vietinėje spaudoje su prašymu, ką nors žinančius apie vokiečių karių palaidojimus – susisiekti su tyrėjais. Į tokį kreipimąsi atsišaukė Mierkių kaime gimusi ir augusi Ramutė (1937 m.). Pastaroji papasakojo, kad vokiečiams jų namuose įkūrus štabą, Ramutės tėtis Balys šalia Vencavo ežero, R jo pakrantėje kasė bunkerį šeimai pasislėpti. Kasdamas delne pritrinė dideles pūsles, dėl kurių prasidėjo gangrena, vokiečių kariai padėjo Ramutės tėčiui, nuvežė prie fronto į lauko lignoninę link Baltriškių, Šventosios. *Frontas ėjo ties Šventąja ir iš ten veždavo kareivėlius palaidoti į Kunotų kaimą.* Kas laidojo Ramutė nepamena, tikriausiai patys vokiečiai, nes kaimo gyventojai bijojo, visi buvo išsislapstę. Kapavietėje buvo mediniai kryželiai ant kurių juodomis raidėmis buvo užrašyta vokiškai bent po kelias pavardes, ant kryželių buvo pridėta šalmu. Kiek eilių nepamena, bet galėjo būti apie 20-30 kapų. Šalia Bilaišų sodybos buvo numuštas vokiečių lėktuvas, kuris ilgai gulėjo raiste, piloto likimas nėra žinomas, gali būti, kad taip pat palaidotas Kunotų kapinėse. (4 priedas)

Minėtose kapinėse darbai jau baigti, ekshumuoti 37 vokiečių karių palaikai, aptikta 27 kario identifikaciniai žetonai. Atsižvelgiant į tai, jog kariai kartais palaidoti be uniformos ir ekipuotės, basi arba su kojineėmis, o trys kariai buvo palaidoti karstuose, didelė tikimybė, kad dalis šiose kapinėse palaidotų karių atvežti iš karo lauko ligoninės. Kita dalis – iš fronto. Palaikuose *in situ* fiksuota daugybinių perimortalinių lūžių kaukolėse ir ilguosiuose kauluose. Palaikai bus perlaidoti Vilniuje, Vingio parko karių kapinėse. Itin svarbu, kad šalia didžiosios daugumos žuvusių karių buvo aptikti kario identifikavimo žetonai, nes jų pagalba bus bandoma nustatyti tapatybę, ieškomi artimieji.

Zarasų rajono savivaldybės administracija inicijavo kultūros paveldo objekto - Baibių kaimo senųjų kapinių tvoros priežiūros darbus. Darbų metu buvo sutvarkyta Baibių kaimo senųjų kapinių tvora: nuvalytos esamos tvoros elementai nuo šamanų, rudžių, išdažyta tvora atspariais rūdimis, oro sąlygoms dažais. Įrengti nauji metaliniai varteliai, atstatyti du tvoros segmentus į pradinę padėti, pakeistas - atrestauruota vienas tvoros segmentas. Darbų kaina – 2000 Eur.

Taip pat buvo atrestauruotas Lietuvos Nepriklausomybės paminklo (un.k. 14686), esančio Salako miestelyje, skyde esančio Vyties ženklo horeljefo atkūrimo ir paminklo postamento P fasado plokštumoje esančio užrašo atkūrimo darbai. Darbų vertė 6510,00 Eur.

Taip pat po vėjo stichinės nelaimės nuplyšo pastato „Vergų bokštas“ stogo lakštai. Buvo atlikti stogo remonto darbai - 1000,00 Eur.

2022 metais krūmais apželdinta teritorija, kurioje yra kultūros paveldo objekto vieta - Lietuvos partizanų užkasimo vieta ir kapai (unikalus kodas Kultūros vertybių registre 38187). Taip pat įsigytos saulės šviesa kraunamos lauko lempos. Bendra objekto darbų vertė – 274,12 Eur.

Zarasų rajono savivaldybės administracija 2022 m. birželio mėn. teikė paraiškas dalyvauti Kultūros paveldo centro ir Kultūros infrastruktūros centro įgyvendinamame projekte „FIXUS Mobilis“.

„FIXUS Mobilis“ – tai prevencinės paveldo priežiūros sistemą diegiantis projektas. Visoje Lietuvoje esančius kultūros paveldo objektus trys projekto komandos lanko specialios įrangos kupiniais autobusiukais. Dieną paskyrę objekto apžiūrai, specialistai kitąkart sugrįžta atlikti priežiūros darbų. Vėliau objekto valdytojai gauna FIXUS Mobilis komandos parengtą ataskaitą, kurioje užfiksuotos ir aprašytos laiko, drėgmės, kenkėjų ir kitų nepalankių veiksnių pažeistos pastato vietos bei rekomendacijos, kokie valdytojui įkandami priežiūros darbai galėtų prisidėti prie paveldo objekto sveikatos palaikymo.

2022 m. rugsėjo 5–6 dienomis „FIXUS Mobilis“ komanda atvyko į Zarasų rajoną ir atliko kultūros paveldo objektų **Antazavės kaimo kapinių koplyčios, unikalus kodas Kultūros vertybių registre 43139, Bažnyčios g. 10, Antazavės k., Zarasų raj.** ir **Stelmužės dvaro sodybos pastato, vad. „Vergų bokštas“, unikalus kodas Kultūros vertybių registre 15876, Ažuolo g. 6, Stelmužės k., Zarasų raj., Koplytėlės (dviaukštė su ornamentuotu kryželiu, Nukryžiuotojo ir Rūpintojėlio skulptūromis), unikalus kodas Kultūros vertybių registre 14689, Salako mstl., Zarasų raj.** apžiūrą, įvertino jų būklę, atliko keletą priežiūros darbų, nustatė problemas, kurios ilgainiui sukeltų nepageidaujamų pasekmių objektams, konsultavimo kultūros paveldo priežiūros klausimais.

„FIXUS Mobilis“ skiria daug dėmesio viešoms konsultacijoms regionuose, kur paveldui skirtų programų ir informacijos apie jo valdymą mažiau, o priežiūros paslaugos ne tokios prieinamos, kaip didmiesčiuose. Todėl tikimės, kad artimiausiu metu „FIXUS Mobilis“ komanda apsilankys Zarasuose ir konsultacijos apie FIXUS projekto pagalbą, statinių prevencinę priežiūrą, teisės aktų reikalavimus, finansavimo mechanizmus ir kitus valdytojams rūpimus klausimus. Projektas finansuojamas iš 2014–2021 m. Europos ekonominės erdvės finansinio mechanizmo programos „Kultūra“ lėšų, projekto kodas LT04-2-KM-TF-001 (5 priedas).

Lėšų panaudojimas Kultūros paveldo apsaugai 2022 m. Zarasų rajone

Kultūros paveldo objekto pavadinimas (unikalus kodas Kultūros vertybių registre)	Atliktų darbų pobūdis	Skirta lėšų (Eur)
Konkrečių kultūros paveldo objektų tvarkyba		

NVO ir tradicinių religinių bendruomenių laimėtų projektų dalinis finansavimas:		
Zarasų sentikių religinė bendruomenės projektas „Zarasų sentikių religinės bendruomenės automobilio stovėjimo aikštelės Vytauto g. 43, Zarasai asfaltavimas“	Teritorijos šalia bažnyčios sutvarkymas įsigyjant trinkeles	5000,00
Raistiniškių sentikių religinė bendruomenės projektas projekto „Šildymo sistemos įrengimas Raistiniškių sentikių cerkvėje“	Įrengta šildymo sistema Raistiniškių sentikių cerkvėje	2745,00
Viešoji įstaiga „Inovatorių slėnis“ projektas „Kamariškių dvaro saldainių fabriko stogo uždėjimas“	Įrengtas Kamariškių dvaro saldainių fabriko stogas	5000,00
Antazavės Dievo Apvaizdos parapijos projektas „Kultūros paveldo objekto Antazavės Dievo Apvaizdos bažnyčios istorinių vargonų restauracija ir pritaikymas visuomenės reikmėms“	Antazavės Dievo Apvaizdos bažnyčios istorinių vargonų restauracija	5000,00
Dusetų Švč. Trejybės parapijos projektas „Dusetų Švč. Trejybės bažnyčios pagrindinio įėjimo stogo atnaujinimas“	Atnaujintas pagrindinio įėjimo stogas	2255,00
Zarasų Švč. Mergelės Marijos ėmimo į dangų parapijos projektas „Didžiojo altoriaus paveikslo „Švč. Mergelė Marija su vaikeliu“ restauravimo programa“	Parengta Didžiojo altoriaus paveikslo „Švč. Mergelė Marija su vaikeliu“ restauravimo programa	5000,00

Kultūros paveldo sklaida

Kasmet rugsėji vykstančių Europos paveldo dienų metu miestų bei rajonų savivaldybės kartu su Kultūros paveldo departamentu prie Kultūros ministerijos siekia atkreipti visuomenės dėmesį į vis dar nepažintą Lietuvos kultūros paveldą.

Europos paveldo dienų metu vyksta įvairaus amžiaus lankytojams skirti renginiai (pažintiniai pasivaikščiojimai, paskaitos, parodos, edukaciniai užsiėmimai, žygiai, orientaciniai žaidimai ir kt.), padedantys atrasti, galbūt kai kam dar neatrastą, kultūros paveldą. Būtent šiomis dienomis kultūros paveldo savininkai bei valdytojai atveria užmirštų, apleistų ar uždarų objektų duris. Renginio metu lankytojai turi išskirtinę galimybę susipažinti su dar neatrastu Lietuvos kultūros paveldu.

Rugsėjo 9–18 dienomis visoje Lietuvoje jau 29-ąją kartą vyko Europos paveldo dienos. Prie šių renginių prisijungė ir Zarasų rajono savivaldybės administracija, kuri rugsėjo 16 dieną organizavo Europos paveldo dienoms pažymėti skirtą istorinę-pažintinę ekskursiją į Antazavę.

Europos paveldo dienos renginys prasidėjo Zarasų rajono savivaldybės mero Nikolajaus Gusevo sveikinimo žodžiu Zarasuose. Vėliau visi susirinkusieji vyko į ekskursiją Antazavėje.

Ekskursija „Kultūros paveldo židinyje Antazavėje“ sudarė galimybę geriau pažinti greta esantį kultūros paveldą, suvokti jo vertę, žadinti susidomėjimą juo, įsitraukti į jo išsaugojimą.

Klausytojai aplankė Antazavės Dievo Apvaizdos bažnyčią, susipažino su jos architektūra, istorija. Europos paveldo dienų minėjimo proga kunigas Vytautas Dagelis supažindino klausytojus su bažnyčios vidaus architektūra, joje esančiais meno kūrinius. Visi buvo nustebinti, kad Dievo Apvaizdos bažnyčioje įrengtas konsekruotas naujas altorius, į kurį įdėta Motinos Teresės Kalkutietės relikvija.

Vėliau visi klausytojai ir svečiai buvo pakviesti aplankyti Antazavės dvarą, kurio tvarkybos ir rekonstrukcijos darbai baigti 2021 m.

2022 m. Europos paveldo dienų tema – tvarus paveldas. Antazavės dvaras – tai vienas iš kultūros paveldo puoselėjimo, saugojimo ir tvarumo pavyzdys Zarasų rajone. Aktualizuotas dvaras savo veikla siekia pritraukti kuo daugiau lankytojų, menininkų, turistų pristatydami dvaro veiklas, organizuodami renginius, koncertus, parodas. Ekskursijos dalyviai turėjo galimybę aplankyti grafaitės Emilijos Pliaterytės garbei įrengtą ekspoziciją, pasigrožėti Romualdo Balinsko tapybos paroda. Taip pat visus sudomino Antazavės dvaro bibliotekoje eksponuojami Antazavės Dievo Apvaizdos bažnyčios senieji mišiolai ir kitos bažnytinės knygos.

Dvaro istoriją, ekspozicijas bei parodas įdomiai pristatė kultūrinės veiklos Antazavės dvare koordinatorė Liliana Žutautienė.

Klausytojus sužavėjo, kad ekskursijos metu galėjo paklausti Zarasų Fausto Latėno meno mokyklos mokinės Saulės Keršytės fortepijonu atliekamų kūrinių. Nemažiau svarbi ir įdomi Antazavės dvarą supanti parko istorija ir jo išplanavimas, apie jį pasakojo gidas Ramūnas Keršys.

Džiaugiamės, kad šio renginio metu dalyviai galėjo geriau pažinti greta esantį kultūros paveldą, suvokti jo vertę ir išmokti jį saugoti, tausoti ir išradingai naudoti. ,

2022 m. Europos paveldo dienas Zarasų krašto muziejus minėjo kviesdamas į išskirtinę ekskursiją po neseniai renovuotą XIX a. vidurio pastatą (buvęs policijos pastatas, D. Bukonto g.1). O kas gali būti svarbiau ir įdomiau nei pradėti pažinti nuo savo krašto? Su nemaža grupe zarasiškių teko apsilankyti renginyje ir susipažinti su įdomiu paveldo objektu. Prisilietėme prie Zarasų krašto istorijos ir sužinojome daug įdomių dalykų. Muziejininkas (kultūrinių renginių koordinatorius) Vasilijus Trusovas pasveikino susirinkusiuosius, paaiškino paveldo sąvoką ir jo reikšmę mums ir ateinančioms kartoms. Muziejininkė, istorijos mokytoja ekspertė Rimutė Morozovienė pravėrė šio pastato istorijos duris, vedė ekskursiją po ekspozicijas ir atskleidė daug net ir zarasiškiams mažai žinomų faktų. Buvo įdomu sužinoti, kad esame seniausiame išlikusiame mūriniame pastate Zarasuose ir kad mūsų miestas turi gabalėlį išsaugotos senamiesčio autentikos. Tikrai turtingas ir kraupias istorijas saugo šio pastato sienos. Šiuo metu čia eksponuojami Zarasuose (tuometinis Novoaleksandrovskas) gimusio (vėliau gyvenusio Vitebske) dailininko Jehudo Peno, išeivijos dailininko Miko Šileikio, fotografo Moisejaus Botviniko kūriniai. Čia galima apžiūrėti stendų parodą apie Lietuvos partizanų kovas, eksponatus, susijusius su Zarasų krašto kovų už laisvę istorija.

Tai buvo tik mažytė dalis Zarasų krašto paveldo, kuris pamažu randa vietą šiame gražiame pastate. Linkime, kad jis pilnėtų, kauptų mūsų praeitį liudijančius daiktus ir istorijas, ir taptų patraukliu krašto istorijos bei kultūros sergėtoju.

PRIEDAI

PAMINKLAS „LAISVĒS ANGELAS“

Pav. Paminklo atidengimo ceremonija

Pav. Paminklo šventinimo ceremonija

KULTŪROS PAVELDO OBJEKTŲ PRIEŽIŪROS DARBAI 2022 METAIS

Paminklo bendras vaizdas prieš ir po restauravimo

Pav. Paminklas po restauravimo darbų – skyde atrestauruotas Vyties bareljefas

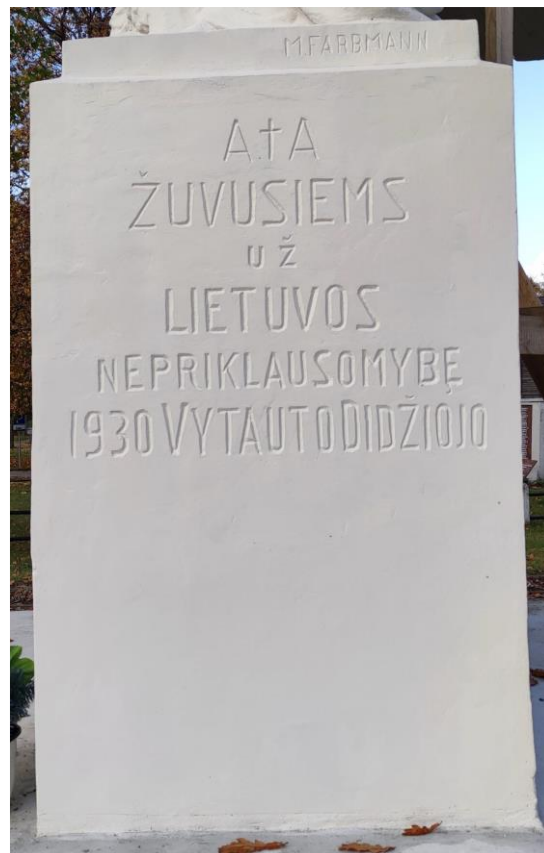

1. Vyčio skydas SR paminklo pusėje.

2. Užrašas P pjedestalo plokštumoje

Pav. Paminklas prieš restauravimą

Pav. Atrestauruotas užrašas ant postamento

Pav. Kultūros paveldo teritorijos apželdinimo darbai - Lietuvos partizanų užkasimo vieta ir kapai (unikalus kodas Kultūros vertybių registre 38187)

Pav. Kultūros paveldo teritorijos apželdinimo darbai - Lietuvos partizanų užkasimo vieta ir kapai (unikalus kodas Kultūros vertybių registre 38187).

**VOKIEČIŲ KARIŲ KAPŲ GLOBOS TAUTINĖS SĄJUNGOS „VOLKSBUNDAS“
VOKIEČIŲ KARIŲ SUTVARKYTI PIRMOJO PASAULINIO KARO VOKIETIJOS
IMPERIJOS KARIŲ KAPAI**

Pav. Vokiečių karių kapų globos tautinės sąjungos „Volksbundas“ kariai atliko Pirmo pasaulinio karo vokiečių karių kapų priežiūros darbus

Pav. Pirmojo pasaulinio karo Vokietijos imperijos karių kapai, Šakių k., Turmanto sen., Zarasų rajone

Pav. Pirmojo pasaulinio karo Vokietijos imperijos karių kapai, Šakių k., Turmanto sen., Zarasų rajone

Pav. Vokiečių karių kapų globos tautinės sąjungos „Volksbundas“ kariai atliko Pirmo pasaulinio karo vokiečių karių kapų priežiūros darbus

Pav. Minējimo akimirkos

Pav. Minējimo akimirkos

EUROPOS PAVELDO DIENOS '2022 ZARASŲ RAJONE

Pav. Europos paveldo dienos Antazavės Dievo Apvaizdos bažnyčioje

Pav. Europos paveldo dienos Antazavės Dievo Apvaizdos bažnyčioje

Pav. Europos paveldo dienos Antazavės dvare

Pav. Europos paveldo dienos Antazavės dvare

Pav. Ekskursija pastatą, esantį D. Bukonto g. 1, Zarasuose

Pav. D. Bukonto g. 1, Zarasuose pastatas po tvarkybos darbų

Pav. II-ojo pasaulinio karo vokiečių karių kapavietė Kunotų kaime (Zarasų r.).
Ekshumacijos darbai

Pav. II-ojo pasaulinio karo vokiečių karių kapavietės Kunotų kaime (Zarasų r.) karių ekshumacijos
darbai

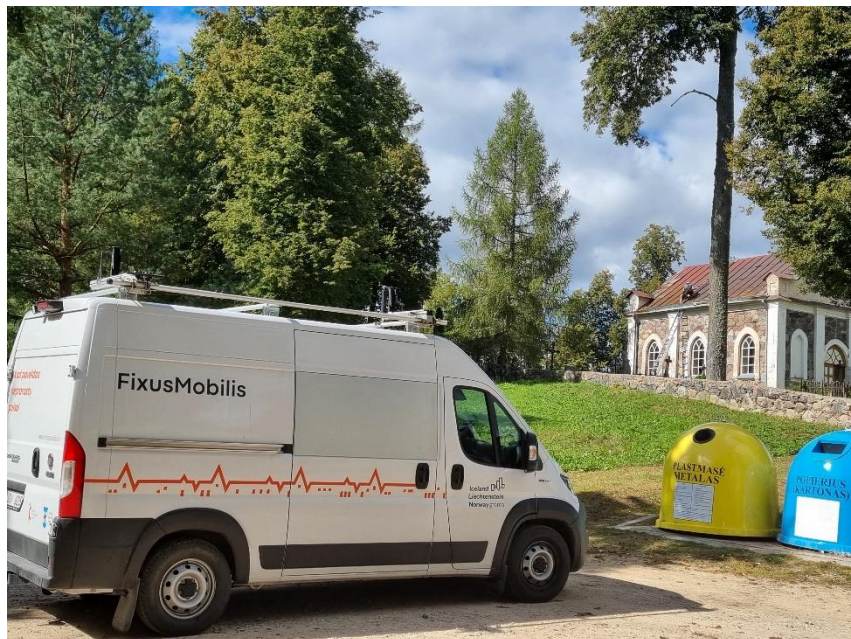
Pav. II-ojo pasaulinio karo vokiečių karių kapavietės Kunotų kaime (Zarasų r.) karių ekshumacijos darbai

Pav. II-ojo pasaulinio karo vokiečių karių kapavietės Kunotų kaime (Zarasų r.) karių ekshumacijos darbai

„FIXUS MOBILIS“ KOMANDA ZARASUOSE

Pav. „FIXUS Mobilis“ Stelmužės dvaro sodybos pastato, vadinamas „Vergų bokštu“ priežiūros darbai

Pav. „FIXUS Mobilis“ komanda atlieka priežiūros darnu Antazavės kaimo kapinių koplyčioje

Pav. „FIXUS Mobilis“ komanda atlieka priežiūros darnu Antazavės kaimo kapinių koplyčioje

Pav. FIXUS Mobilis“ priežiūros darbai koplytėlėje (dviaukštė su ornamentuotu kryželiu, Nukryžiuotojo ir Rūpintojėlio skulptūromis) (Salako Šv. Jono Nepomuko koplyčia)

Pav. „FIXUS Mobilis“ komanda atlieka priežiūros darbus koplytėlėje (dviaukštė su ornamentuotu kryželiu, Nukryžiuotojo ir Rūpintojėlio skulptūromis) (Salako Šv. Jono Nepomuko koplyčia)